

İÇ ANADOLU'NUN ORMANSIZLIK PROBLEMİ

Doçent Dr. Selman USLU

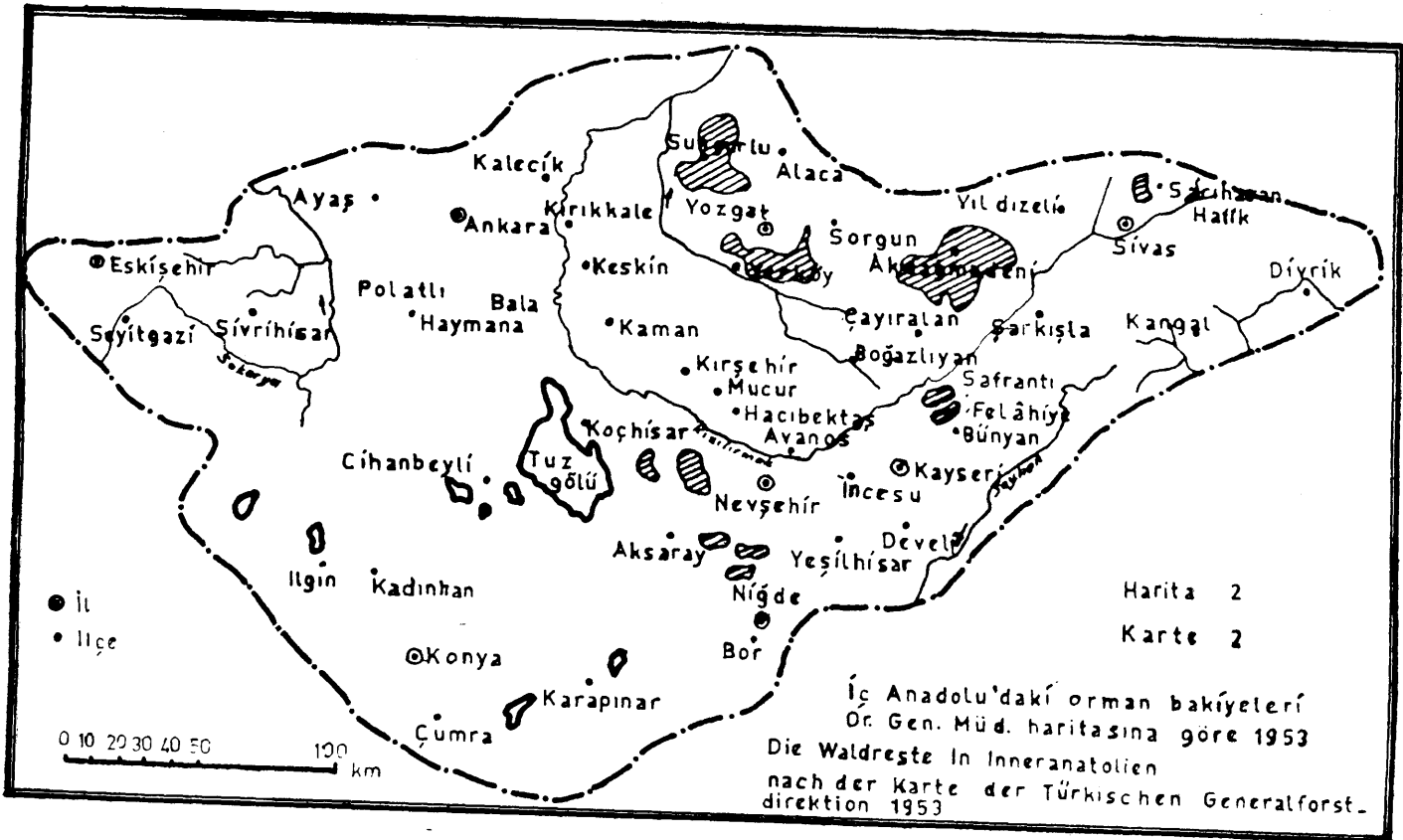
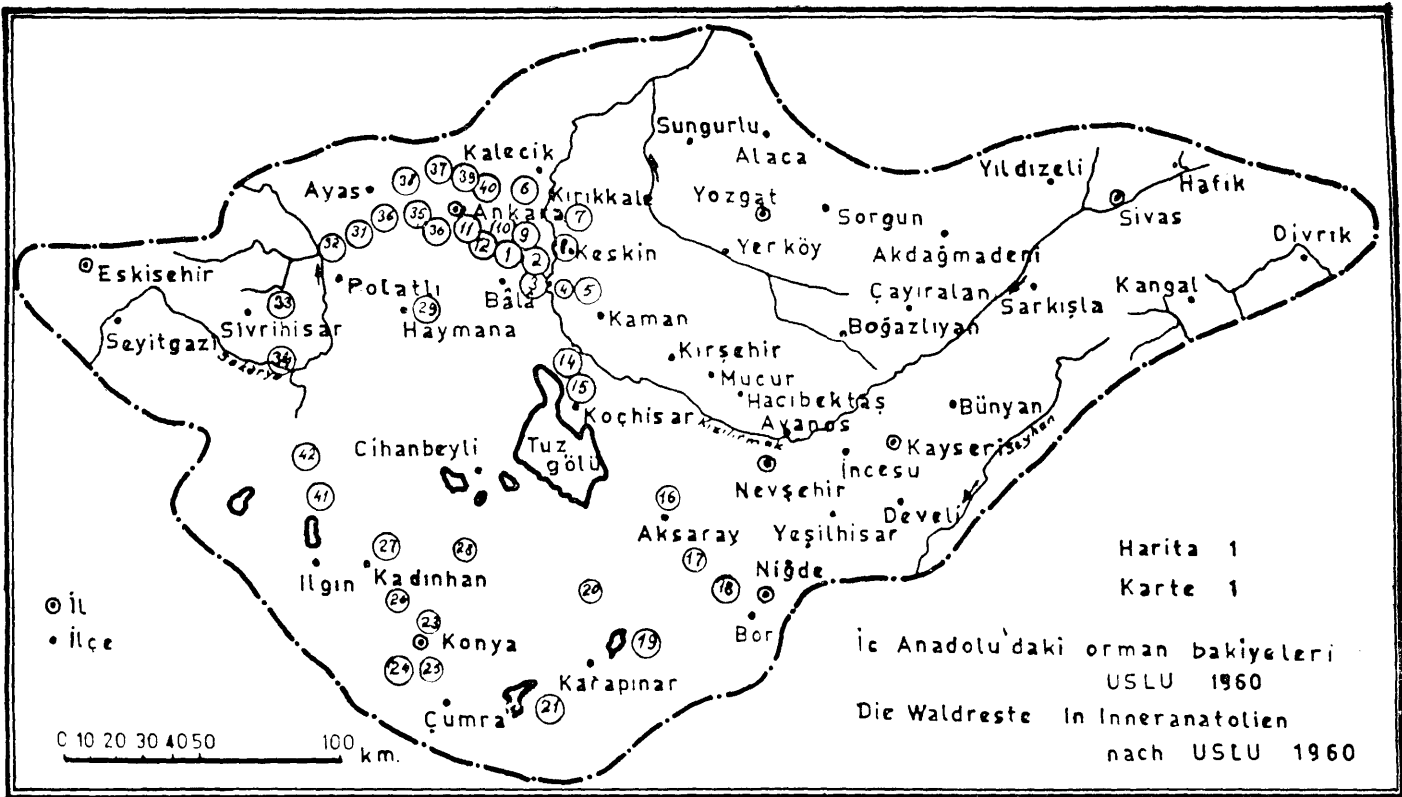
Orman Fakültesi

İç Anadolu'nun vejetasyon yapısı üzerinde yerli ve yabancı bir çok ilim adamının araştırmalar yaptığı ve bu istikamette bazı fikirler ileri sürdüğü bilinmektedir. Bu araştırmaların ulaştığı müşterek sonuca göre, İç Anadolu'da eskiden de bir orman örtüsü mevcut değildir (6 S. 56).

Bu konu, 1952 yılında tarafımızdan ele alınmış ve İç Anadolu'nun orman durumunu bütün açıklığı ile ortaya koyan bir araştırma halinde geliştirilmiştir. Üç yılı aşan bir süre devam eden bu araştırmalar sırasında İç Anadolu'da, özellikle Ankara civarı ile Konya, Tuz Gölü ve Niğde yakınlarında kayda değer miktarda orman bakiyesi tespit edilmiştir. Harita 1 de de görüldüğü gibi, eskiden beri ormansız olduğu bilinen Ankara civarında ve bilhassa şehrin güney ve güney doğusunda yani step sahalarına doğru olan kısımlarında bir hayli orman bakiyesinin mevcut olduğu görülmüştür.

Harita üzerinde görülen numaralanmış her nokta bir orman adacığını göstermektedir. Buna göre, İç Anadolu'nun coğrafi sınırları içerisinde 42 kadar orman bakiyesi mevcuttur. Pek tabii bunlar, sadece araştırma yaptığımız ve İç Anadolu step sahasının orta kısımlarındaki orman bakiyeleridir. Bu bölgenin Kızılırmak kavsinin kuzey ve doğu kesimi ile ve bilhassa Yozgat, Kayseri ve Sivas civarında yapılacak araştırmalarla bu orman adacıkları şebekesinin daha da sıklaşp artacağı ve sahalarının genişleyeceği beklenebilir.

Nitekim Orman Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan «Türkiye Ormanları» haritasında (3), step kabul edilen sahalarda ve tespitlerimiz dışında kalan bazı orman adacıklarının yer aldığı görülmektedir. Örneğin Kızılırmak nehrinin doğu kesiminde Sungurlu, Yerköy, Akdağmadenin'de, Bünyan'ın kuzey doğusunda bulunan Şafrantı ve Felahiye'de, Sivas'ın batısında bulunan Sarıhasan'da eskiye ait orman bakiyeleri bu yoldaki kanaatimizi teyid etmektedir (Harita 2).

İç Anadolu'daki bu orman bakiyelerinde (en fazla) tespit edilen ağaç türleri; Karaçam (*Pinus nigra* var. *Pallasiana*), Meşe (*Quercus pubescens*, *Quercus infectoria*, *Quercus pedunculata* Haas) ve Ardıç (*Juniperus oxycedrus*) (*J. foetidissima*, *J. exelsa*) tır. Bunun haricinde (*Prunus mahaleb*), *Celtis tournefortii*, *Jasminum fruticans*, *Pirus eleagrifolia*, *Rhus coriaria*, *Crataegus monogyna*, *Sorbus aria*, *Pirus malus* gibi odunsu türler de tespit edilmiştir (5. S. 40).

Bu araştırmamızda tabii stebin merkezinde bulunan Tuz Gölü civarında ve gölün hemen kuzeyindeki Muhlisoba ve Sadıklı köylerinde (Harita 1 de 14 ve 15 numara) tespit edilen meşe ormanı bakiyeleri makalemizin hemen başında zikrettiğimiz ve İç Anadolu'nun evvelce de tamamen ormansız olduğu şeklindeki genel kanaati zayıflatmaktadır. Bil-

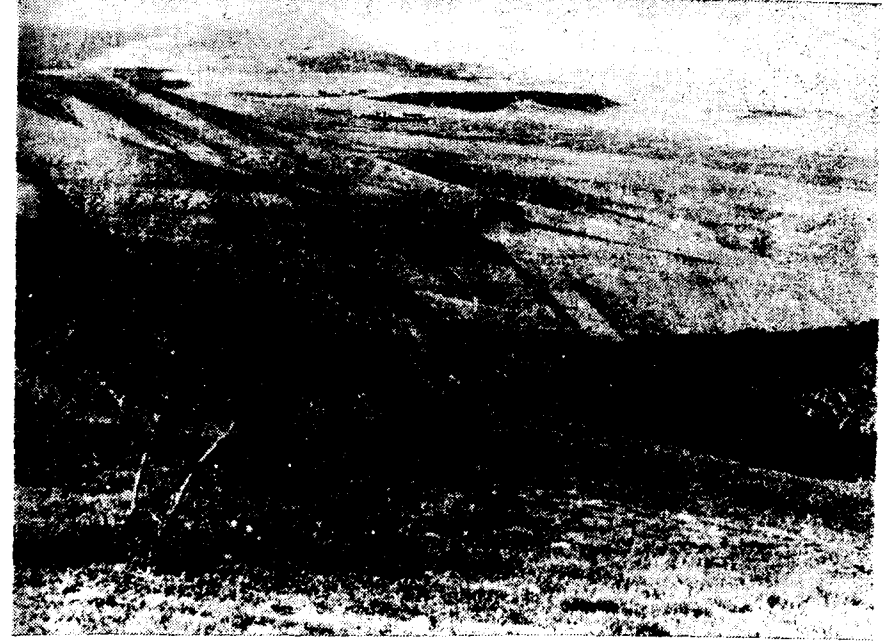
Resim: 1
Abb : 1

Muhlisobası köyü yakınında kuzeybatı malleleri üzerinde oldukça kuvvetli inkişaf gösteren meşeler - Rakım 1050 m.

Die stark entwickelte Eichen auf dem Nordwesthang in der Nähe von Muhlisoba Seehöhe - 1050 m.

Photo USLU

hassa Sadıklı köyündeki meşe ormanı bakiyesi, bugünkü haliyle her ne kadar seyrekleşmişse de (Resim 1, 2), oldukça geniş bir saha kapla-

Resim: 2
Abb : 2

Sadıklı köyü civarında güney batı malleleri üzerinde Meşeler.

Die Eichenwaldrest beim Dorf Sadıklı auf dem Südwesthang
Seehöhe - 1060 m.

Photo USLU

maktadır. Diğer taraftan, gene step sahası içinde kalan Konya'nın kuzeyindeki Bağrıkurt köyünde (Harita 1 de No. 26), bir meşe (*Quercus pubescens*) ormanı bakiyesi de tespit edilmiştir.

İşte, stepde yayılış gösteren ve sayısı 40'ı aşan bu orman adacıklarına bakarak, evvelce İç Anadolu'da gevşek yapıda da olsa bir orman örtüsünün (step ormanının) mevcut olabileceği düşünülebilir.

1964 yılında Anadolu'ya gelerek memleketin, özellikle Kilikya, Aladağ ve Doğu Pontus dağlarında botanik, ormancılık ve jeoloji araştırmaları yapan ilmi ekip 1965 yılında araştırma neticelerini yayınlamışlardır. Bu

müellifler bugünkü steplerin büyük bir kısmının hakiki step olarak kabul edilmemesi gerektiğine işaret etmektedirler (4. S. 16).

Fakültemizde Orman Botaniği Kürsüsünde yapılmış bir araştırma yukarıdaki kanaatimizi daha da kuvvetlendirmektedir. Kayacık ve Aytuğ'un (2. S. 4) Ankara civarında ve Polatlıya 20 Km. mesafede bulunan bugünkü Yassıhöyük (GORDİON) kral mezarında 21 odun örneği üzerinde ksilolojik bakımdan yaptıkları araştırmada; Mezar'ın döşemesinde Porsuk (*Taxus baccata* L.), Toros Sediri (*Cedrus libani* Loud); duvar, tavan ve orta kirişlerinde Sarıçam (*Pinus silvestris* L.); dış kısmında ise kokar ardıç (*Juniperus foetidissima* Wild) ile Porsuk (*Taxus baccata* L.) kullanılmış olduğu tespit edilmiştir. Ancak zikredilen ağaç türlerinden Ardıç'tan başkasını mezar civarındaki arazide görmek mümkün değildir. Nitekim araştırmalarımızda, Polatlı'nın kuzeyinde kalan (Harita 1 de No. 32) Ardıçdağ-Sarıoba (Resim 3) de ardıç bakiyeleri (*Juniperus excelsa* Bieb) tespit edilmiştir.

Resim: 3
Abb : 3

Polatlı civarında Ardıçlı dağın güney mailesinde orman bakiyeleri,
Rakım 700 m.

Eichenreste auf dem Südhand des Ardıçlı Dagh bei Polatlı
Seehöhe - 700 m.

Photo USLU

Gordion kral mezarındaki ağaç malzeme üzerinde araştırma yapan adı geçen müelliflere göre, İç Anadoludaki ormanlar 2500 yıllık bir süre içinde tahrip edilmiş ve yerini bugünkü antropojen stepler almıştır (2. S. 6).

Bu istikamette yapılmış diğer bir araştırma da, Konya-Süberde do-laylarında New York Üniversitesi Sosyoloji ve Antropoloji Kürsüsünden Dr. Jacques BORDAZ tarafından yürütülmüştür. Bu grup araştırması-nın flora tesbiti kısmını Fakültemiz Orman Botaniği Kürsüsü üzerine almıştır.

Polen analizi neticeleri, alt prehistorik çağdan buyana Konya-Sü-berde yakınlarında sedir ve çam ormanı mevcut bulunduğunu ortaya koy-muştur. Aytuğ, bugün Süberde'ye en yakın orman'ın takriben 12-15 Km. uzaklıkta bulunduğunu ifade etmektedir (1. S. 5).

Resim: 4
Abb : 4

Güvenç köyü: Erozyonla toprakları tamamen taşınmış olan yamaçlar üzerinde eski ormanların bugünkü hali (*Pinus nigra* var. *Pallasiana*)
Rakım - 1100 m.

Der Rest der ehemaligen Wälder auf den erodierten Hängen bei
Güvenç seehöhe - 1100 m.

Photo USLU

Araştırmalarımıza göre, Süberde'nin kuzey doğusunda ve bugünkü step sahaları üzerinde tespit edilen orman bakiyeleri (Harita 1 de 22, 23, 24, 25, 26, 27), Süberde'nin evvelce orman örtüsü taşıdığını göstermektedir. Zira Süberde, Suğla gölü kenarında olup rutubet bakımından daha müsait şartlara sahiptir. Muhtemelen bugün stepde yer alan orman adacıkları, eskiden mevcut orman örtüsünün en ileri hatlarını teşkil etmekte idi. Diğer taraftan, bu ilmi grup araştırmalarını idare eden Dr. J. Bordaz tarafından da (1, S. 5), Süberde yakınlarında geyik (*Cervus elaphus* L., *Cervus dama* L.), karaca (*Capreolus capreolus*, L.) ve ceylân (*Gazella* sp) gibi hayvan kemikleri bulunmuş ve Dr. Dexter PERKINS (Zoolog) tarafından da teşhisleri yapılmıştır. Bu gibi hayvanların mevcudiyeti de, Süberde civarının eskiden orman örtüsü taşıdığını gösteren ikinci bir işarettir. Nitekim Ankara civarında Güvenç köyünde tespit ettiğimiz eskiye ait karaçam ormanı, bugün hemen hemen yok olmuştur. Halbuki bu ormanlarda eskiden vurulmuş geyik boynuzlarını bugün köy evlerinde görmek mümkündür (Resim 4, 5).

Resim: 5
Abb : 5

Güvenç köyü: bugün tamamen tahrip edilen eskiye ait ormanlarda evvelce vurulmuş bir geyiğin boynuzu.

Geweihstange eines Rotkirsches zu den einst dichten Wäldern bei Güvenç.

Photo USLU

Bütün bu araştırma neticelerine dayanarak, İç Anadolu steplerinin evvelce gevşek yapıda da olsa bir orman örtüsü ile kaplı bulunduğu ve zamanla bu ormanların insanlar tarafından tahrip edilerek bugünkü antropojen steplerin ortaya çıktığı kabul edilebilir.

Sonuç: Tarafımızdan tespit edilerek numaralanmak suretiyle haritada gösterilen 42 adet orman bakiyesine herhalde özel bir önem vermek icab eder. Zira bugün adeta kıymetli birer tabiat müzesi vasfını taşıyan bu orman bakiyelerinin behemehal korunması ve sahalarının bir an önce genişletilmesi gereklidir.

LİTERATÜR

- 1) AYTUĞ, B. 1967
Konya - Süberde dolaylarında neolitik çağ florasının incelenmesi.
Or. Fak. Dergisi, Seri A, Cilt XVII, Sayı 2, 1967.
- 2) KAYACIK, H. AYTUĞ, B. : 1968
Gordion Kral Mezarı'nın ağaç malzemesi üzerinde ormancılık yönünden araştırmalar.
Or. Fak. Dergisi, Seri A, Cilt XVIII, Sayı 1.
- 3) Orman Genel Müdürlüğü 1955
Türkiye Ormanları Haritası.
- 4) SCHIECHTL, M. Hugo et. al. 1965
In Anatolischen Gebirgen
Klagenfurt.
- 5) USLU, S. 1960
Untersuchungen zum anthropogenen charakter der zentralanatolischen Steppe. Im kommissionsverlag - Giessen 1960.
- 6) USLU, S. 1959
İç Anadolu steplerinin antropojen karakteri üzerine araştırmalar.
Orman Genel Müdürlüğü Yayını No. 15.

DAS PROBLEM DER WALDLOSIGKEIT INNERANATOLIENS

von
Dozent Dr. Selman USLU

Die Vegetationsgliederung Inneranatoliens war Gegenstand einer Reihe von Untersuchungen in- und ausländischer Forscher (6. S. 56). Auf Grund dieser Arbeiten kam man zu der Annahme, Inneranatolien sei auch in der Urzeit baumlos gewesen.

Im Jahre 1952 hat das Institut für Forstwirtschaftsgeographie und Forstprobleme des Nahen Ostens an der Forstlichen Fakultät der Universität Istanbul diese Frage als Forschungsthema übernommen. Die diesbezüglichen Untersuchungen dauerten etwa 4 Jahre.

In Inneranatolien und zwar in der Umgebung von Ankara und Konya, weiter in Tuz Gölü und Niğde wurden verschiedentlich Waldreste festgestellt. Wie aus Karte 1 ersichtlich, sind im süd- und südöstlichen Steppengebiet von Ankara erhebliche Waldreste verbreitet. 42 Waldreste wurden barometrisch festgestellt und in die Karte der T.C. Genel Müdürlüğü 1 : 500.000 eingetragen.

Es hat sich als notwendig erwiesen, dass im nördlichen und östlichen Gebiet von Kızılırmak, hauptsächlich in Yozgat, Kayseri und Sivas dieselben Untersuchungen durchgeführt werden müssen.

Aus der Karte der Türkischen Generalforstdirektion (3) sind im östlichen Teil des Kızılırmak-Flusses und zwar bei Sungurlu, Yerköy, Akdağmağden, Bünyan, im Nordosten bei Safrantı und Felâhiya, schliesslich westlich von Sivas und Sarıhasan diverse Waldinseln zu ersehen.

In den Waldresten Inneranatoliens wurden Schwarzkiefern (*Pinus nigra* var. *Pallasiana*), Eichen (*Quercus pubescens*, *Quercus infectoria*, *Quercus pedunculata* Haas) und Wachholder (*Juniperus oxycedrus*, *Juniperus foetidissima*, *Juniperus exelsa*) festgestellt. Ferner treten ausser- und innerhalb der Waldreste *Prunus mahaleb*, *Certis tournefortii*, *Jas-*

minum fruticans, *Pirus elaeagnifolia*, *Rhus coriaria*, *Crataegus monogyna*, *Sorbus aria*, *Pirus malus*, auf (4. S. 40).

Die Eichenwaldreste (Karte 1, Nr. 14 und 15) (Abb. 1) in der inneranatolischen Steppe, d.h. im nördlichen Teil von Tuz Göl bei den Dörfern Muhlisoba und Sadıklı zeigen, dass die Behauptungen über die ehemalige Waldlosigkeit Inneranatoliens nicht zutreffend sind. Auch wurde beim Dorf Bağrikurt nördlich von Konya (Karte 1, Nr. 26) ein Eichenwaldrest (*Quercus pubescens*) festgestellt.

Hinsichtlich der festgestellten 42 Waldinseln in der Steppe ist anzunehmen, dass Inneranatolien früher mit einer sogenannten Baumsteppe bedeckt war.

Eine botanische Untersuchung, die von den Herren Prof. Dr. Kayacık und Dozent Dr. B. Aytuğ durchgeführt wurde, bestätigte unsere Ergebnisse. Bei ihren Arbeiten in Yassihöyük (GORDION), das etwa 20 km von Polatlı entfernt liegt, stellten sie im Königsgrabmal folgende Holzarten fest: *Taxus baccata*, *L. cedrus libani* Loud, *Pinus silvestris* L., *Juniperus foetidissima* wild. Die jahrtausendelang geübte destruktive Bodennutzungsform hat die Vegetationsdecke völlig vernichtet. Dadurch sind die oben erwähnten Holzarten restlos verlorengegangen. Wir konnten jedoch nördlich von Polatlı (Karte 1, Nr. 32) bei Ardıçlı Dagh-Sarıoba (Abb. 3) die letzten Wachholderreste (*Juniperus excelsa*) feststellen. Nach Ansicht der Verfasser (2, S. 6) ist anzunehmen, dass weite Teile der heutigen inneranatolischen Steppe nicht zur Ursteppe zu zählen sind. Der heutige Zustand fast ausschliesslicher Waldlosigkeit ist mehr durch menschliche Eingriffe entstanden.

Eine weitere gemeinsame Untersuchung wurde unter der Leitung von Herrn Dr. JACQUES BORDAZ aus dem soziologischen und anthropologischen Institut der Universität New-York in der Umgebung von Süberde bei Konya durchgeführt. Die botanische Untersuchung übernahm Herr Dozent Dr. B. AYTUĞ von der Forstlichen Fakultät. Auf Grund der Pollenanalysen kann nachgewiesen werden, dass bei Süberde seit der prähistorischen Zeit eine Walddecke mit Zedern und Kiefern vorhanden war (1, S. 5).

In der Nähe von Süberde wurden von Herrn Dr. J. BORDAZ folgende Jagdtiere festgestellt: *Capreolus capreolus* L., Gazelle sp, *Cerrus elaphus* L, *Cerrus dama*. Eine ähnliche Feststellung machten wir auch im Dorf Güveng, bei Ankara. Dort kann man in den Dorfhäusern noch Geweih-

stangen des Rothirsches finden, der früher in den Schwarzkiefernwäldern lebte (Abb. 4-5). Die betreffenden Gebiete sind jedoch schon völlig entwaldet, weshalb Jagdtiere dort nicht mehr zu finden sind.

Auf Grund der geschilderten Untersuchungen kann angenommen werden, dass Inneranatolien ehemals ein relativ gutbewaldetes Gebiet war. Der heutige Zustand fast ausschliesslicher Waldlosigkeit ist durch menschliche Eingriffe entstanden.